

Učiteljski Tovariš

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Varčujemo s časom! — Higijena doma in v šoli. — O kvinkvenijah. — Učiteljski pravnik. — Zmes. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Duševna kultura na Kavkazu. — Jubilejska samopomoč. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica upravnštva.

Varčujemo s časom!

(Dopis mladega učitelja „Češkemu Učitelju“.)

Mlad učitelj, ki je stopil iz učiteljišča, prenapolnjen z mislimi o vznesenosti učiteljskega stanu, navdušen za delo prosvete, je odločen delati za napredek svojega naroda. — Črez nekaj let govori o izgubljenih idealih.

Res, za današnjih gmotnih naših razmer se je težko vzdržati na višini mladeniških misli. Toda dolžnost vseh, ki želé, da bi bil naš stan spoštovan, kakor to zasluđuje, je, delati vse, kar pripomore učiteljskemu stanu do ugleda. Poleg bede prispeva k preziranju stanu naša nizka naobrazba. Učiteljski kandidat je po maturi ponosen na svoje znanje, ki je pripoznano po tiskani poli. Ko pa stopi v življenje, spozna, kako malo ve. Marsikaterega vzpodbuja to spoznanje teh razmer k večjemu naporu za vzgojo in naobrazbo samega sebe, drugi ohlajen pobegne, tretji dela domišljavo gospoda, modrijana, a pri tem se izogiblje vsem razgovorom, ki le malo dišijo po vedi. Da bi se vsaj v nečem izkazal, se poprime raznih drobnosti. Eden je izvrsten kvartopirec, drugi muzikant, tretji občinski pisar, četrti družabnik, peti je v drugem

velikan. Tako žrtvujejo najmlajši učitelji večino časa malenkostnim stvarjem v svojo veliko škodo. Prva skrb je „pridobiti šoli prijatelje“, a to s čestim stikom z občinstvom. Po mnenju teh pa drugače to ni možno, nego — z obiskovanjem krčem. Tako se prebije mnogo dragega časa; takšno „krčmarenje“ postane črez čas navada in potreba.

Drugi — idealisti — žrtvujejo ves čas nestanovskim društvom. Sebi, svojemu počitku in naobrazbi ne dovolijo niti trenutka. Na učiteljiščih se ne priljubi gojencem niti literatura, niti veda. Ta hiba podpira novega učitelja v društvenem delovanju, kjer ni za današnjih razmer širšega razgleda. Tu zadostuje, ako ume učitelj hitro in mnogo pisati. Vsa društva ponujajo takoj tajništvo, zapisnikarstvo in enake pisalne šarže. Mladeniška želja po časteh zavaja k prejemanju vseh možnih društvenih oskrbovanj; v njih potopi učitelj vse svoje boljše misli. Vso energijo izčrpava v prospeh društva in misli, da je delal za narod ali vsaj za občino. Zase nima od prostega časa niti najmanjše koristi. Po „položenih“ izpitih stopa dalje po stari cesti. Tako minejo leta, z njimi pride omrzelo, preide veselje do javnega dela (društvenega); potem šele vidi mladi

Higijena doma in v šoli.

Spisal primarij dr. V. Gregorič.

(Dalje in konec.)

Poleg tega so navedene še razne določbe glede oprave itd., katere pa preidem, ker bi me to predaleč zavedlo.

Oglejmo si tedaj, v koliko zadostujejo ti predpisi zahtevane higijene. Kakor povsod, moramo tudi tu med razmerami na kmetih in v mestih razločevati. Kmetiški otrok hodi že itak dlje časa po čistem zraku v šolo in je tudi doma vedno zunaj. Drugače je pa z otrokom v mestu. Kolikokrat ne pride ves teden drugam, ko po zaprašenih ulicah z doma v šolo in nazaj, sedi torej tako-rekoč vedno v slabem zraku. Poleg tega so mestni otroci šibkejši. Kaj čuda, če imajo slabo barvo, če so telesno slabo razviti. Zatorej je treba pri mestnih šolah v prvi vrsti gledati na to, da se vsaj predpisi zakona strogo izpolnujejo, saj se gre tu za zdravje, in če so tudi stroški za take higijenične naprave od začetka visoki, se nam tisočkrat povračajo, saj se gre tu za bodočnost našo, za mladino, katero hočemo imeti zdravo na duhu in telesu.

V prvi vrsti bi bila torej naloga vsakega šolskega vodje v posebno za to sklicani konferenciji z učiteljskim osebjem posvetovati se o higijeničnih razmerah šolskega poslopja ter v posebni spomenici navesti vse nedostatke in pomanjkljivosti ter energično skrbeti, da se ti nezakoniti nedostatki odpravijo in v prihodnje zabranijo. Vzajemno z učiteljstvom bi pa moralo tudi delovati zdravstveno nadzorstvo od za to poklicanih organov. Natančna poročila o nedostatkih pri zdravstvenem nadzoru bi se morala predložiti šolskim nadzorovalnim oblastim. Vsaj vsaka dva meseca naj bi se sklicala konferencija nalašč v to svrhu, h kateri se tudi oficijelno povabi zdravstveni zastopnik. Razgovarjalo bi se o tem, kako funkcionirajo higijenične naprave in katere nedostatke je treba odpraviti. Dela bi bilo seveda malo več, a trud bi se stotero izplačal, zakaj merodajne oblasti gledajo le na taka uradna poročila, in če ta redno dohajajo, se tako nadzorovanje tudi vdomači in funkcionira redno. Glavna točka vsega bi pa bila uvedba pouka o higijeni že v ljudske šole.

Zakaj pa ne funkcionirajo te zdravstvene naredbe v toliko slučajih? Zato, ker nimamo zadostno izvežbanega

mož nenaravnosti, nepotrebnosti, površnost, neha z društvovanjem in počiva na svojih lovorih. Po njem se poprime društev mlajši kolega. Omrzelost prehaja iz društvnega življenja tudi v neprijaznost napram učiteljskim društvom, v neprijaznost napram lastni organizaciji.

Med nami mladimi so nekateri tudi ponosni na svojo lepoto; ti igrajo ženine. Z ljubkovanjem, sestanki in dopisovanjem porabijo ves čas.

Nekje se učitelj meša v mestne spore; tu izgubijo z raznimi shodi, s pisanjem v krajinske liste vso delavnost in vso radost na življenju.

Izmed kolegov na deželi se jih vda večina gospodarstvu in muziki. Iz prvih postanejo kmetje, iz drugih pa orglarci (časih pravi mežnarji). Pri orglarstvu je jako mnogo suženjstva in beraštva še več, plače pa zelo malo. Štel sem v gotovih slučajih, da dobi učitelj za uro, ki jo žrtvuje cerkveni godbi, 10 h. Prepisovanje not je poleg tega pridavek. Spoznal sem nekoliko nadučiteljev v okolišu svojega poprišča in o vseh smem trditi, da niti desetino časa po šoli ne žrtvujejo šoli ali stanu, a nasprotno pa ves čas posvečujejo orglarstvu.*) V mnogih slučajih celo zanemarjajo rodbino radi teh skrbi. Ako zberemo vse, kar smo navedli (neglede na druga dela vsled bede, kakor popravljanje ur, pisarenje itd.), vidimo, da žrtvuje učiteljtvo mnogo časa nepotrebnim stvarjem. Pri nedostatni naobrazbi iz učiteljišč je treba svoj čas drugače porabiti.

*) To je žalostna istina; orglarstvo zelo zavira uspešen napredek ljudskega šolstva; poleg tega je pa ta krvavo zaslužen postranski zaslužek v današnjih razmerah nečasten za naš stan; orglavca vsakdo kritikuje; temu ni všeč to, temu ne drugo in naposled ga pa še kaplan osramoti s prižnice, kar se je te dni zgodilo v Dobropoljah na Dolenjskem. Vrli mož je na te besede takoj vstal ter šel s kora. In prav je storil! Kdor le more, naj se ogiblje orglarstva. Boljša je sladka zavest stanovske samostojnosti kakor pa plačana sužnost. *Uredn.*

osobja. Sluga je premalo, in še ti niso dovolj inteligentni, da bi umevali izpolnjevati predpise. Kako naj bi en sluga toliko sob snažil, toliko sob ventiliral, ne glede na kurjavo, drugo snaženje in opravilo pri pouku? Koliko sto in sto goldinarjev se izmeče zaradi iracijonelne kurjave! Koliko peči se pokvari, da jih je treba vedno popravljati, ker dotični sluga nima časa ali smisla misliti, kako bo kuril glede na vnanjo temperaturo. Za ta proč vrženi denar bi lahko morebiti še dva pomagača nastavili. Kontrola bi pa morala vedno biti, da dotični organi ne pozabijo svoje naloge. Glede funkcijoniranja ventilacijskih naprav in kurjav določuje ukaz iz leta 1879 v Würtembergu, da morajo po dokončani stavbi dotični tehniki učiteljskemu osobju razložiti uporabo teh naprav, ker ni zahtevati, da bi bil učitelj tudi v toliko tehnik. Posebno glede uporabe elektrike pri ventilaciji bi bilo mogoče o naših šolskih poslopih govoriti. Učitelj bi lahko v slučaju potrebe v nekaterih minutah prezračil sobo, ne da bi to pouku škodovalo. Isto velja za regulacijo pri centralni kurjavi, ki je povsod priporočati, ker potrebuje najmanj osobja, je snažna in se da spojiti z ventilacijo ter se da regulirati za vsako sobo posebe.

O kvinkvenijah.

„Pedagoškemu društvu“ v Krškem je došla sledeča prošnja:

„Dovoljujem si Vam pošiljati tri odloke, namreč okrajnega in deželnega šolskega sveta ter odlok ministrstva za uk in bogočastje, v preštudiranje v svrhu nasveta, kaj mi je dalje početi, ker so mi vse te inštanice odbile drugo starostno doklado.

Star sem 45 let in oženjen, imam šestero nepreskrbljenih otrok, služim stalno že od l. 1886. pa imam le I. starostno doklado in poleg tega sem šele na 4. mestu v tretjem plačilnem razredu. Kako naj živim!?

Tako velike denarne in moralične kazni nisem zaslužil. To je neprimerna, prevelika kazen radi „nepovoljnih uspehov“.

Še nisem izgubil upanja! Vkljub § 4. dotičnega zakona iz l. 1890. upam, da mi upravno sodišče ugodno stvar reši v smislu istega razzodbe z dne 3. grudna 1898. l.

Ker obstoji na Kranjskem še tajna kvalifikacija, ne vem, kako in zakaj sem tako počrtnjen, da bi se mi smela tako velika škoda delati. Saj iznaša že okolo 500 gld. in vsako leto okolo 180 gld. več. To je v nebo vpijoča krivica!

Prosim s tem najuljudneje: Slavno „Pedagoško društvo“ naj blagovoli mojo zadevo preštudirati in mi svetovati, kaj je nadalje ukreniti, da ne bom trpel gladu in sramote jaz in moja družina.

V interesu ugleda vsega učiteljskega stanu je, da se ne bo z njim poljubno delalo.

Vem nadalje sicer, da mi je sedaj zadnja pot — pritožba na upravno sodišče. Nisem pa tako izurjen, da bi zamogel tožbo sam korektno sestaviti, katero seveda tudi odvetnik podpiše. Zato prosim, storite Vi to sami, česar ste bolj zmožni od mene.“

Učitelj X v Y.

„Pedagoško društvo“ si ni upalo svetovati tovarišu, da bi se pritožil na upravno sodišče, ker bi se to utegnilo odtegniti razzodbi, kakor se je že enkrat odtegnilo, češ, da ni kompetentno razzojevati, ali so učiteljevi uspehi dovoljni ali ne. Z razzodbo upravnega sodišča z dne

Reasume te-le razzprave bi se torej glasil:

Najvažnejša naloga praktične higijene je profilaksa, to je prizadevanje na podlagi spoznanih vzrokov boleznij ona sredstva uporabljati, katera uničujejo provzročitelje boleznij, na drugi strani pa odvrtaajo škodljive vplive za začetek boleznij ter krepe človeški organizem, da se vsem tem škodljivostim tem ložje v bran postavi. V dosego tega namena ne zadostuje samo delovanje posameznikov, masa ljudstva mora biti prepričana o potrebi teh profilaktičnih zahtev higijene. Treba je, da postane vednost in razumevanje nalog higijene pri obvarovanju boleznij obče blago naroda. To izvršiti je naloga šole. Po razumnosti učencev ljudskih, strokovnih in srednjih šol naj se poučujejo glavna vodila higijene. Dotični učitelj mora opustiti vsakršne suhoparne teoretične razzprave in teorije, predavanje naj uravna po razumnosti svojih slušateljev v kemiji, fiziki in zomatologiji. Pred vsem se mora ozirati na razzmere, ki so s šolo v zvezi.

Da bo pa mladina razumevala nauke higijene in se po njih ravnala, se mora izobraziti pred vsem učiteljtvo v tej vedi. Dokler se pa kaj boljšega ne ukrene, naj se vsaj sedanji zdravstveni predpisi za šole strogo izvajajo.

3. grudna 1898 se je namreč dognalo, da je ono kompetentno določevati samo dobro, za katero se ima kvinkvenija izplačati, ako šolske gosposke dobe prav ne odmerijo, kadar so sicer povoljni uspehi.

Temu tovarišu so po pravici na kvar tajne kvalifikacije. Ako bi bile javne, se utegnejo vsaj toliko ugodno glasiti, da bi se mogel nanje opirati pri pritožbah na višje inštanice. Zato je silno važno prizadevanje učiteljstva, da se uvede javna kvalifikacija, kakršno koroški učitelji baje že imajo.

Da bi ta naš tovariš prišel do kvinkvenij, katere mu gredo, utegne to žalibog dognati le potom prošnji, nikakor ne potom pritožb, ker mu ni kvalifikacija znana. Te prošnje so: 1. ponovljena navadna prošnja na okrajni šolski svet. Ako je ta zopet brezuspešna, kaže 2. prošnjo vložiti, da ga pride nadzorovat kateri drug nadzornik, bodisi drug okrajni ali deželni šolski nadzornik. Ako tudi ta ne najde povoljnih uspehov, četudi so kolikortoliko očitni, kaže vložiti 3. prošnjo, da se uvede zoper njega disciplinarna preiskava. Ta preiskava utegne zdaj izreči, da je učitelj zakrivil, da izgubi od 2. kvinkvenije ali eno leto (škoda 40 gld.), ali dve leti (80 gld.), ali tri leta (120 gld.), ali štiri leta (160 gld.) ali celo 2. kvinkvenijo (200 gld.)

Tako preiskavo so menda šolske gosposke dolžne uvesti in dolžne sodbo izreči v smislu rzsodbe upravnega sodišča z dne 3. grudna 1898, kakor so n. pr. kazenske sodnije dolžne, da kazensko postopajo in preiskujejo človeka, ki sam proti sebi zahteva tako preiskavo.

Ako se bo n. pr. tega učitelja tudi obsodilo, da izgubi celo drugo kvinkvenijo, ki bi jo sicer po moralnih razmerah užival od l. 1891. do l. 1896., bo vendar njemu III. kvinkvenija pripadala l. 1901. Čeravno ne poznamo delovanja tega tovariša, vendar sodimo, da ni toliko zakrivil, da bi moral 200 gld. in obresti na škodi biti, zlasti ker se mu znabiti do sedaj niti ena disciplinarna kazen še ni naložila.

L.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogiško društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Predsednik okrajnega šolskega sveta.

Pravic nima predsednik sam nič več kakor cela korporacija. Pravic cele korporacije se sme pa tudi le v najnujnih slučajih posluževati in mora svoje ukrepe predložiti v potrjenje pri najbližnji seji okrajnega šolskega sveta. Vendar je velika veljava in avtoriteta, katero ima predsednik okrajnega šolskega sveta, kateri ima v mnogih deželah pridevek c. kr.; zakaj ta predsednik je vselej tisti c. kr. uradnik, kateri je predstojnik politiške okrajne oblasti. Namestnik se v nekaterih deželah izvoli po samem okrajnem šolskem svetu iz sredine te korporacije; na Kranjskem je pa namestnik vselej tisti uradnik, kateri tudi v politiški službi predstojnika nadomestuje. Vobče bode učitelj svoje pravice najbolje branil, ako misli, da ima predsednik okrajnega šolskega sveta veliko moč, in to radi tega, ker je v posebnih okoliščinah res veliko imeti mora, in ker država baš v teh uradnikih svojo zaslombo išče. Vendar se moramo tudi učitelji nasproti tem

uradnikom tolažiti, da se morajo i oni ravnati le po zlatem geslu: „Justia fundamentum regnorum“ in ne po Goethejevem Erköniku: „Folgst du nicht willig, so brauch' ich Gewalt“.

Učiteljski zastopniki v okrajnih šolskih svetih.

Ker so na Goriškem in Kranjskem veliki šolski okraji, ki obsegajo celo okrajno glavarstvo, zato imajo učitelji v teh deželah po dva svoja zastopnika v teh korporacijah. Na Štajerskem obsega šolski okraj le eno okrajno sodnijo. Ondi imajo učitelji le enega zastopnika. — Učiteljski zastopniki v okrajnih šolskih svetih imajo važno nalogo, težke dolžnosti, velike odgovornosti. Pravice imajo pa tudi lepe, ne sicer za svojo osebo, ampak za svoje tovariše. Za to namreč, kar govore pri sejah, niso odgovorni; za to jih niti predsednik, niti nadzornik ne smeta karati. Učiteljski zastopnik mora vse zakone, vse ukaze, odloke dobro poznati, imeti jih mora tako rekoč v mezincu. Poznati mora dobro vse šolske razmere v okraju in vse stvarne in osebne razmere učiteljev-tovarišev. Poleg tega mora pa tudi imeti srčnost, da zagovarja principijelno vsakega učitelja, ali da vsaj ublaži, kar se mu huđeega očita. Misliti si moramo, da je pri tej šolski seji večkrat kakor pri sodišču. Nadzornik nastopi večkrat kot tožitelj, učitelj je zagovornik, ostali udje so pa nekako sodniki. In res se časih sodba izreče že pri okrajnem šolskem svetu, ako se n. pr. določi učitelju graja (Rüge), kar še ni disciplinarna kazen, pa ipak vsakemu neprijetna, kdor ima kaj časti v sebi. Pa tudi to je važno, kar okrajni šolski svet samo nasvetuje, da c. kr. deželni šolski svet izvede. Nasvetuje pa, da se učitelju izreče kazen, n. pr. posvarilo (Verweis), odtegnejo starostne doklade, službeno ali kazensko premeščenje itd. O vsem tem bode sicer še govor, kedar pridejo materijelne pravice učiteljev na vrsto. — Udje okrajnih šolskih svetov lahko predsedniku uradno in brez poštnine dopisujejo.

(Dalje.)

Zmes.

XIII.

Klerikalna politika je kaj imenitna. V državnem zboru so bili klerikalci vedno coklja desnice, v najkritičnejšem času pa so nesramno zapustili svoje stare zaveznike in se družili s svojimi principijelnimi nasprotniki. Gospodstvaželjnost je pokopala njih principe. Znano je, da so tudi štajerski nemški klerikalni poslanci bili navzlic dogovorom s slovenskimi poslanci glede dežel. odbornika vedno le — figa možje.

Dr. Gregorčič je s svojimi ovčicami kapituliral; mo-goče da si prisluži rdeč ovratnik ali celo mitro.

Kako se vendar časi izpreminjajo. Dne 7. malega srpana 1899 je pisal dr. Gregorčič v 1. št. „Gorice“: „Soča“ daje našemu ljudstvu prikrito razumeti, da hoče narodno vodstvo svojo stranko izdati — klerikalizmu“. Danes pa je stranka „Gorice“ črez ušesa v klerikalni vodi, iz katere se več ne reši. Izvrstno pravi „Soča“, da Gregorčič sploh ne trpi poleg sebe drugega nego — veliko kadilnico in pa krepka pljuča, ki vpijejo: Hosana tebi, „ljubljenec naroda!“

Leta 1891. je bil, kakor A. Koblar, še pred Bogom velik liberallec in je pisal v zlovestnem članku „Tonklijeva okolica“ o duhovnih to-le: „Kdo ne strmi nad drznostjo, s katero obrekuje duhovnik svojega

sobrata? . . . Potem pa naj se kdo čudi, da vera peša, ko že priprosto ljudstvo vidi take zlobnosti na tistih, ki bi mu morali biti vzor poštenosti in resnicoljubja . . . In taki ljudje se drznejo stopiti pred oltar ter darovati Bogu nekrvavo daritev! Potem še kdo vpraša: odkod slaba leta? „Zavoljo grehov takih duhovnikov“. — Temu dostavlja „Soča“: „Vidite, tako je pisal v „Soči“ ljubljeneec naroda, največji rodoljub, najzornejši duhovnik, najplemenitejši človekoljub, dr. Ante Gregorčič, in to v „Soči“, ko še ni bila antikristu zapisana. Sama njegova Nežka je rekla, da so gospod Tone izvrstno pisali in si zaslužijo na tem svetu dunajski mandat, da hodijo na Dunaj „na špas“ in jim ni treba dihati istega semeniškega zraka kakor dva druga njegova tovariša, katera prav po katoliški sovražni, v nebesih mu je pa pripravljen zlat stolec“.

V politiki za stanovske interese opazujemo povsod, da se družijo vsi člani posameznih stanov ne glede na narodnost. Zakaj so škofovske konferencije vseh avstrijskih škofov, zakaj društva odvetnikov, notarjev itd., kjer se največji politični nasprotniki ljubeznivo družijo v dosego svojih koristi? Kdaj napoči veseli dan, ko bode tudi vse avstrijsko učiteljstvo organizovano v eni mogočni falangi?? Glede istrskih učiteljev pravi „Rdeči Prapor“: „Popolnoma naravno je, da bi se morali združiti slovenski in italijanski učitelji v boju za svoje lastne stanovske in življenske pravice, zakaj dokler se bodo gledali kakor pes in mačka, se jim bodo le drugi smejali ter jih teptali.“ Izrečno pa poudarjamo, da tako druženje velja le za stanovske koristi, sicer pa lahko ostane vsak vrl narodnjak ter še ni izdajica, kakor nam klerikalci vedno očitajo, ker se boje take združitve. Njih geslo je le: divide et impera!

O slogi učiteljev in duhovnikov v Istri pa piše imenovani list pomenljive besede: „Učitelji hočejo živeti v slogi, ljubezni in miru z duhovniki. To pojde prav lahko, dokler bodo klerikom prepuščali ves upliv v šoli in komando nad seboj. Tisti hip, ko bodo zahtevali enake pravice za sé in ko bodo tirjali v šoli prvo besedo za znanost, bode pa izginila tista sloga in ljubezen kakor kafra. Istrski učitelji so grozni reveži. Po celi državi se tovarišem ne godi tako slabo, kakor v Istri. To pa je klerikalizmu v prid, ker tako so duhovniki gospodje, učitelji pa hlapci, tako so učitelji odvisni od duhovnikov, tako pa bodo tudi ostali, dokler bodo klerikalizmu prepuščali komando! Boj proti nazadnjaštvu imenujejo „švabski strup“, ne vidijo pa, da jih je klerikalni strup že popolnoma omamil in jim vzel vso možatost.“

Na Kranjskem je baje Črnomeljsko učiteljsko društvo mirno v Gospodu zaspalo. Žalostno znamenje kolegijalnosti in stanovske zavednosti! Tužna nam majka! Ali mislijo tamošnji učitelji, naj se le drugi tovariši vojskujejo, izpostavljajo raznemu grdenju in preganjanju, češ, mi bomo itak uživali vse koristi, katere drugi dosežejo. Odkrito moramo reči, da so delavci mnogo bolj organizovani nego mi. Nimam primerne besede, da bi tako malomarnost dostojno ožigosal.

Lepa šolska poslopja so bila od nekdanj našim klerikalcem trn v peti. Tudi J. Zidanšek, profesor v mariborskem bogoslovju, še v svoji knjigi „Jeruzalemsko romanje“ ne more zatajiti tega sovraštva. Na str. 33 piše: „Najimennitniša in najviša šola (po naše bi rekli vseučilišče) v Kairi je pri mošeji El-Azhar; pa tu si ne smete misliti velikega poslopja z mnogimi šolskimi sobami,

kakor so zdaj v naših krajih šole največja (in seveda tudi najdražja) poslopja.“ Čudno se nam zdi, zakaj duhovniki kot samci potrebujejo toli ogromne farovže, časih celo z 10 sobami. Oj, ti ljuba nevoščljivost!

V Monakovem se je pripetil zanimiv košček klerikalne bedastoče in fanatizma. Trgovec J. W. je imel te dni v izložbi „Christiejeve klobuke“, ki imajo ime od angleškega tvorničarja Christiea. V njegovo prodajalnico je prišel duhovnik B. in zahteval v imenu duhovne oblasti, da naj trgovec te klobuke odstrani, češ, njihovo označenje je roganje do Najvišjega. Duhovnik je imel Christiejeve klobuke za Kristove klobuke. Gegen die Dummheit kämpfen selbst Götter vergebens!

Reše tar.

D o p i s i .

Štajersko.

Zakaj je učiteljstvu socijalizem simpatičen? Strastneje in strastneje se zaganjajo klerikalci v učiteljstvo in pogosteje odmeva iz njihovih vrst klic, da se širi socijalizem med ljudskimi učitelji. Prav brezmiselno bi bilo tajiti, da je v tem marsikaj resničnega; bilo bi pa tudi čudno, da bi ravno slovenski učitelji spali, med tem ko se dramijo njih tovariši po vsem svetu. Pa, ako imajo učitelji drugje dovolj vzrokov, da odpovedujejo starim političnim strankam svoje službe, ima jih slovenski učitelj še mnogo več, zakaj gmotni položaj ljudskega učiteljstva je po vseh slovenskih krajih enako žalosten, in naša zgodovina ni vesela v nobeni smeri. Čas je, da se jasno pove: Ljudski učitelj se po svojih gmotnih razmerah in po svoji odvisnosti prav nič ne razločuje od tvorniškega delavca, njegov položaj je v istini še slabši. Učiteljske plače so sramotno nizke, stanovanje si morajo sami plačati, življenske potrebščine so drage in dražje od dne do dne, mnogo jih mora vzdrževati družine. Vrhutega je pa učitelj takozvani „inteligentni“ delavec; on se mora izobraževati, nabavljati si mora knjig in časopisov, pa ako je skromen, porabi za to po deset kron mesečno — od svoje borne plačice, časih po 2 kroni na dan! Kaj naj mu ostane od njegovega zaslužka za življenje svoje in svojcev?

Tudi takozvani socijalni položaj učiteljev je prečuden, za človeka, ki nima vode v žilah, grozen. Kakor delavec, naj bi bil tudi učitelj vedno ponižen, vendar pa naj bi se povsod „pokazal“, za štafažo seveda. Dandanes sodijo človeka splošno po njegovih dohodkih, in ker ima učitelj navadno prazno mošnjo — kako pa naj bi bilo drugače? — ne velja ničesar v očeh poglavitnikov. Zlasti nekateri župniki menijo še vedno, da smejo pometati s „šomaštrom“.

Ali je čudno, če naposled kri vzkipi? Učitelj naj misli vedno na to, da vzgaja mladino, bodočnost, nado naroda, in vedno naj trpi ponižanje, bedo, pogostoma celo zasramovanje! Učitelj živi od svojega važnega in težkega dela, in dokler ne pride do veljave načelo, da se mora delo plačati po tem, kolikor je vredno, ne moremo biti zadovoljni. Evo — zato se širi socijalizem tudi med nami!

Leitgebov spomenik. Na mojo prošnjo je g. tov. Armin Gradišnik, nadučitelj v Celju, prevzel vso akcijo za nagrobni spomenik pokojnega nadzornika Leitgebga, kar s tem naznanjam v svrhu, da gg. tovariši-po-

verjeniki, ki nabirajo prispevke, nje mu pošljejo iste s polami vred do konca vel. srpana t. l.

G. tov. Gradišniku pa izrekam tem potom najsrčnejšo zahvalo, ne zato, ker mi je ne malo skrbi in dela prevzel, ampak zato, ker je s tem častni izid te zadeve zagotovljen!

V Tepanjah, dne 22. rožnika 1900.

Jurko.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.“ Vodstvo Zaveze je poslalo dalmatinskemu učiteljstvu sledeči poziv:

Velecijenjenomu dalmatinskemu učiteljstvu. Predragi drugovi i drugarice! Mi živimo u doba, kada se raznovrsni stališi združuju u svrhu da omoguće svoj obstanak, da poboljšaju svoj položaj i da prisvoje nova prava, Pojedinac malo može, dočim u udruženju je moć i uspjeh. To nam dokazuje vrlo organizacija, do ne davna, brezpravnih i tlačenih radnika.

Imi učitelji svoga naroda, trpljivi smo radnici, nama je napočeno puno dužnosti a nasuprot uživamo malo pravica. Mi imamo mnogo teška djela, a vrlo često — malo jela!

Nije čudo, da se je konačno podignuo po svim stranama i učiteljski „proletarijat“, da se združi u tiješne vrste, da stupi pred svoje djelodavce proseći — ne! — zahtjevajući, da mu dadu ono, što mu ide po božjem i čovječjem pravu!

Iza češkoga, njemačkoga i poljskoga učiteljstva, organizovala se je god. 1887 i „Zaveza slov. učit. društva u Ljubljani“, koja je skupila pod svoje okrilje čitavo slovensko učiteljstvo. Kasnije pristupili su k toj „Zavezi“ i sva hrvatska učiteljska društva Istre, te smo uslijed toga promijenili društvo u „Zavezu avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društava“, koje neka bratsko jugoslovansko učiteljstvo Koruške, Štajerske, Kranjske, Primorje i Dalmacije spaja u jednu samu moguću falangu, da brani naše pravice napram svakomu nasilju i da se zajedno bori za sveopće poboljšanje našega stanja.

Obračamo se za to bratskomu našem vrlomu dalmatinskemu učiteljstvu s pozivom, da izvoli pospješiti i popuniti organizaciju jugoslovanskoga učiteljstva tim, da se združi u kotarska odnosno u zemaljsko društvo i da uznastoji neka ta društva pristupe „Zavezi avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društava“.

Čim bude mogućnija, brojnija i veličastvenija naša vojska, tim stalniji će biti naši uspjesi — sjegurije ćemo pobjediti u nasim pravednim težnjama i zahtjevima.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tajnik:

Drag. Česnik

Predsednik:

L. Jelenc.

„Ljubljansko učiteljsko društvo“. Izleta „Lj. učit. dr.“ dne 7. rožnika t. l. v Dolnice in Št. Vid se je vdeležilo nad 40 učiteljev, učiteljic in gostov, med njimi zlasti vrli tovariši iz Št. Vida, v katerih imenu je g. nadučitelj Žirovnik srčno pozdravil Ljubljančane, na kar ga je zahvalil g. predsednik Fr. Gabršek za prijazni sprejem. V Št. Vidu smo si ogledali tudi lepi šolski vrt. Neprisiljena zabava, napitnice in lepo petje je pričalo, da je društvo jako ustreglo s tem izletom svojim članom.

Dne 11. p. m. je imelo društvo svoje redno mesečno zborovanje na I. mestni šoli. G. Iv. Krulec je poročal o enotnih pisnih oblikah. G. poročevalec je jako pridno preštudiral različne pisave in potem sestavil obe abecedi tako, da bodo oblike lepe in lahke. Razkazal je šele slovenski veliki in mali alfabet. Vnela se je daljša debata, katere so se vdeležili gg. nadzornik Lavec, Gabršek, Jelenc, Likar in Verbič. Obveljal je predlog g. nadzornika, da naj se obravnava vse oblike še pri

drugih društvenih zborovanjih prav temeljito ter končno pri okrajni učiteljski konferenciji. Tako bomo dobili vendar enkrat toliko zaželene potrebne enotne pisne oblike, katere se bodo vsaj v Ljubljani rabile. G. predsednika Gabrška se naprosi, da utemelji pri letošnji okrajni konferenciji predlog zastran poprave novčnih izrazov v naših računih. Obisk je bil dober. To je bilo zadnje zborovanje v tekočem šolskem letu. —n.

Iz radovljiskega okraja. Pomotoma je zaostalo poročilo iz radovljiskega okraja; vsled tega sedaj ob kratkem poročam o delovanju našega učiteljskega društva, da se ne bode mislilo, da spi spanje pravičnega.

Dne 19. mal. travna t. l. je imelo društvo občni zbor v prijaznih Lescah. Po običajnem pozdravu g. predsednika se je pregledalo gmotno stanje društva in našlo še nekaj nad 50 K „čepa“. Na to so se volili častni „funkcionarji“ — vsi doseđanji. Predaval nam je prav zanimivo g. L. Stiasny o svojem lanskem potovanju. In sicer je opisal del potovanja iz Trsta preko Grškega, zlasti Atene s svojimi starinami, dalje vožnjo po Egejskem morju in slednjič se je dlje časa mudil v Carigradu in njega okolici. Prav interesantno nam je slikal turški „harem“. Vse pa so dopolnjevale krasne slike in razglednice, tako da je marsikateri v svoji bujni domišljiji šetal po Carigradskih ulicah, deleč neizogibni „bakšiš“. Slednjič se je sklenilo, da se naj letošnje leto hospituje. Določili smo, da se je 7. rožnika hospitovalo v Zasipu, v šoli gospice Franjice Vovkove. Prav zanimivo je gospica predavala v treh oddelkih. Šola je enorazredna. Sedaj pa že vabi odbor na hospitacijo v Kropo v dan 5. mal. srpana. Šola je dvorazredna s celodnevnim poukom. Vedno se nas je vdeležilo zborovanja nad 15 članov in toliko nas bode gotovo tudi v Kropi, če ne bode štrajka??

Radovljisko učiteljsko društvo bo zborovalo dne 5. malega srpana ob 10. uri v Kropi. I. Hospitacija. II. Posameznosti.

K obilni vdeležbi vabi

odbor.

Štajersko.

Sv. Frančišek Ks. (Vabilo). Gornjegrajsko učiteljsko društvo bode obhajalo Slomšekovo slavnost v spomin stoletnice njegovega rojstva ter obenem tudi zborovalo dne 5. mal. srpana v Mozirju po sledečem dnevnem redu:

A. Zborovanje ob 1/211. uri v šoli.

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.

2. Dopisi.

3. Predavanje.

4. Volitev delegatov k „Zavezi“ v Maribor.

5. Slučajnosti, nasveti itd.

Pri tej priliki se bodo pobirali tudi prispevki za nagrobni spomenik umrlemu gospodu nadzorniku Leitgebu.

B. Slomšekova slavnost ob 2. uri popoldne na prijaznem holmcu pri Režeku. Tovariši in tovarišice! Pridite omenjeni dan v polnem številu, da izpolnimo stanovsko dolžnost in da na primeren način proslavimo vrlega slovenskega pedagoga in pesnika.

Zdrami pa se tudi ti petorica in pridi med tovariše-učitelje! Na veselo snidenje!

Josip Terčak,
t. č. načelnik.

Šmarsko-rogasko učiteljsko društvo je sklenilo pri svojem mesečnem zborovanju dne 10. rožnika t. l. na Slatini enoglasno, da se vdeleži Slomškovemu slavnosti na Ponikvi. V to svrhu si naroči društvene znake. Istotako je sklenilo, da se pozove „Celjsko učiteljsko društvo“, naj vendar nadaljuje akcijo glede „Spod.-štaj. zaveze“, o kateri naj poroča pri prihodnjem zavezinem zborovanju.

Konjiško učit. društvo bode zborovalo v četrtek, dne 5. mal. srpana t. l. ob desetih popoldne v šoli v Tepanjah po običajnem vzporedu. Važno pa je: 1. volitev delegatov za Zavezino zborovanje; 2. volitev načelnika; 3. pogovor o vdeležitvi Slomškove 100 letnice na Ponikvi; 4. pogovor o letošnjih temah za uradno konferencijo.

Tovariši, pridite vsi, ker malo število nas je; naj gesla se sleherni drži: „Za enega vsi, eden za vse!“

Jurko.

Ormoško učiteljsko društvo je priredilo 7. m. m. izlet k sv. Tomažu. Odkril in blagoslovil se je pri tej priložnosti nagrobni kamen pokojnemu tovarišu g. Krennerju. Ta spomenik — eden izmed najlepših na pokopališču Sv. Tomaža — mu je postavilo učiteljsko društvo in rodbina. Ogromno število gostov in sodruštvenikov je očividno dokaz, kako priljubljena oseba je bil pokojnik. Kot gostje so bili navzoči preč. gg.: domači dekan Jak. Caf, provizor Fr. Valenko iz Polenšaka, kaplan Jožef Plepelec od Sv. Miklavža in domači kaplan K. Malajner.

Akademično društvo „Triglav“ v Gradcu so zastopali trije udje: gosp. medicinec Jesih in gg. jurista Rosina in Hren. Tudi dve sestri pokojnega tovariša sta prihiteli iz Laškega trga ljubljenu bratu zadnjo čast izkazati. Razen mnogobrojnih sodruštvenikov ormoškega učiteljskega društva so prišli tudi zastopniki bratskih učiteljskih društev iz Ljutomera, gornje Radgone in celo iz Rogatca.

Slavnost se je začela s slovesno sv. mašo. Po sveti maši se je podala vsa množica na pokopališče. Tukaj je preč. gosp. dekan blagoslovil spomenik, duhovniki so zapeli ginljivo pesem „Libera“ in tovariši lepo nagrobnico. S tem petjem se je družilo ono donečih zvonov ter tudi oddaljenim faranom naznanjalo, da se je vršil tu pomnljiv dogodek.

Temu cerkvenemu delu je sledilo zborovanje v tamkajšnji šoli, katerega so se tudi vsi čast gostje vdeležili. Tukaj se je predsednik ormoškega učit. društva g. naduč. Porekar še enkrat spominjal pokojnega, posebno kot ljubeznivega in vrlega tovariša. Zahvalil se je tudi vsem gostom za njihovo navzočnost pri tej slavnosti, posebno pa gosp. dekanu, kateri je s svojo prijaznostjo k svečanosti največ pripomogel. Gospod nadučitelj Sivka nam je podal zelo zanimivo zgodovinsko črtico o človeški kugi, posebno se oziraje na naš ptujski okraj. Drugi podavatelj je bil g. Loparnik, kateri nam je pokazal, kako praktično se zamorejo prsti tudi v 2. in 3. šolskem letu pri računskem pouku porabiti.

Pri skupnem obedu v gostilni g. Cafa smo se prav veselo imeli. Posebno so nas zabavali gospodje učitelji-pevci s svojim krasnim petjem. Kakor vse prijetno hitro mine, tako je tudi ta veseli dan prehitro pretekel, in večerni hlad nas je opominjal, da je prišel čas ločitve. Ta dan pa nam vsem gotovo še dolgo ostane v spominu ter nam bode porok, da bode učiteljsko društvo tudi v bodoče za svoje umrle tovariše tako lepo skrbelo.

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani. Učiteljstvo štirirazredne deške in štirirazredne dekl. ljudske šole v Kranju in dvorazredne ljudske šole na Primskovem namesto venca na krsto svojemu mnogoletnemu krajnemu šolskemu nadzorniku dekanu Antonu Mežnarcu **12.50 K**; tvrdka Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani **20 K**.

Imenovanje. Minister za nauk in bogočastje je imenoval učitelja na pripravnici v Proseku, g. Ivana Nekermana okrajnim šolskim nadzornikom za slovenske ljudske šole v okolici tržaški, slovenske zasebne in za srbsko zasebno ljudsko šolo v Trstu.

Slomšekov doprni kip se dobi po 20 kron, ako se oglasi najmanj 50 naročnikov. Poznejša posamezna naročila bi stala naravno več.

Naročila naj se v bodoče pošiljajo akad. kiparju Alojziju Repiču na Dunaju, III. Moshgasse 23. Slomšekov kip bi bil na mestu v „šolskem muzeju“.

Osobne vesti. Provizorični učitelj Ivan Schmeidek v Blagovici je imenovan definitivnim učiteljem in vodjo istotam, provizorični učitelj Jos. Zupančič v

Dol. vasi pri Ribnici je imenovan definitivnim učiteljem ravnotam in pomožni učitelj Al. Erker v Stari Loki pri Kočevju je imenovan definitivnim učiteljem istotam. Učitelj štirirazrednice v Radečah, g. Fr. Jordan, je imenovan vodjo ljudske šole v Bukovju pri Postojni. G. Janko N. Jeglič, nadučitelj pri Sv. Križu pri Litiji, je imenovan nadučiteljem na Rakeku. G. Miško Kosec, učitelj na družbini šoli v Trstu, je imenovan nadučiteljem v Dragatušu.

Popravek. Glede razpisa služeb v zadnji številki iz celjskega okraja je treba razpis v toliko popraviti, da je šola v Svetini enorazrednica in v Hrastniku pa petrazrednica.

Priporočilo. Koncem šolskega leta priporočamo sl. šolskim vodstvom Miličevo tiskarnico prav toplo za tisk letnih šolskih poročil.

Nadzorniki slovanskih šol v Istri. Imenovani so: za okraje Pazin, Poreč in Pulj učitelj Bunc v Kastvu; za Volosko nadučitelj Uršič iz Voloske; za Lošinj učitelj Skopinčić v Kopru; za Koper učitelj Dominko istotam.

Tečaj za telovadne učitelje se začne letos 24. k. mavca v telovadnici vseučilišča na Dunaju. Vaje so vsak torek, četrtek in soboto za prvi letnik, vsak ponedeljek, sredo in petek pa za drugi oddelek od 5.—7. ure zvečer. Pri oglasih se ozira pred vsem na kandidate, ki so dovršili srednje šole, v drugi vrsti pa na one, ki so dovršili učiteljske. Kurz je brezplačen.

Za učitelje. Z ozirom na razpis učiteljskih služeb v ptujskem polit. okraju, ki je bil objavljen v zadnji številki tega lista, usojam si glede tukajšnje brez stanovanja razpisane učiteljske službe gospodom učiteljem naznaniti, da dobijo moški prosilci na leto 40 kron prispevka za stanovanje iz krajnega šolskega zaklada. Kraj je tu jako ugoden, ker leži blizu mesta (1½ ure hoda) in še bliže železniške postaje Sternthal (40 minut hoda); šolske razmere so dobro urejene, lepe ceste in zdrav kraj. Na prošnje, ki dojdejo do 15. mal. srpana, se bode še oziralo.

Krajni šolski svet pri Sv. Lovrencu na Drav. polju, dne 25. rožnika 1900.

Janez Finžger,
načelnik.

Srednje šole za ženske. Z ustanovitvijo takih šol se sedaj bavijo v avstrijskem naučnem ministrstvu. Te šole bodo drugače urejene nego šole za moško mladino, ter bode pouk predmetov moških srednjih šol za ženske srednje šole primerno preurejen. Tudi so v naučnem ministrstvu mnenja, da se pozneje ustanovi na Dunaju neka ženska višja šola.

Pedagoško društvo v Krškem je izročilo minole dni svojemu častnemu članu, g. nadučitelju Gabršku, krasno izdelano diplomu.

Paragraf 24. Razredni uč. P. v P. na Moravskem je predstavil svojemu naduč. V. učenca S., proseč ga navsveta, kaj naj stori z dečkom, katerega upornosti niso odpravila vsa dosedaj uporabljena disciplinarna sredstva. Nadučitelj je izpraševal po zadnjem kaznjivem dejanju, a ker mu je deček strastno in neotesano odgovoril, uporabil je brez obotavljanja leskovko, misleč: ta bo gotovo pomagala. Toda učinek je bil ta, da je nadučitelj prejel vabilo od c. kr. okrajnega sodišča v P. Tam so mu prebrali zdravniško izpričevalo, v katerem se potrjujejo tri rdeče poteze in črna pika na nekem delu dečkovega telesa kot nasledek grdega ravnanja. — Nadučitelj V. istinito opiše dejanje in odločno oporeka, da bi bilo to nasledek grdega dejanja (Misshandlung), prizna pa, da je to le kaznovanje v smislu § 413 cesarskega patenta izza l. 1852. Tudi zatrjuje, da ima cesarski patent večjo veljavo kakor provizoričen ministrski ukaz, in sedanji šolski in učni red ni nič drugega kakor tak ukaz. Nadučitelj je bil oproščen.

Stvar pa s tem še ni bila končana. Nek hujskač v občini, kateri je vso to zadevo vprizoril proti nadučitelju, še ni odnehal. Povzročil je, da se je o tem obravnavalo pri c. kr. okrožnem sodišču v O. Toženec je isto trdil

kakor pri c. kr. okrajnem sodišču in je bil tudi tukaj oproščen.

Koblar hvali delovanje in zasluge „mrtve roke“ ter pravi, da bode ustanovil olomuški knezonadškof dr. Kohn več čeških ljudskih in meščanskih šol. Hkrati se pa po svoji stari navadi počoha ob naš list ter vpraša, kdaj bode že djal za peč plitve fraze, namreč, da je duhovščina nasprotnica šole, da ne postane pred javnostjo smešen. Ne vemo, če je na Koblarjevih trditvah sploh kaj resnice, vemo pa, da ima dr. Kohn okroglih **1600 kron** čistega dohodka **na dan**, torej toliko, kakor pri nas učitelj prve plač. vrste na leto. In, če mož, ki ima na leto **575.668 K** čistega dohodka, zida par šol, to pač še ni nikaka zasluga, ampak le nekoliko peska v oči davkoplačevalcem!

„**S številkami oprti dokazi**“. Koblar piše v svojem listu: „V Avstriji je bilo do l. 1898. napravljenih od duhovnov za dijake 1945 ustanov z glavnico 6,291,311 gld.“

Če bi mogli primerjati to glavnico z ogromnimi milijoni, ki so nakopičeni v „biblioteki hranilnih knjižic“, ki so last duhovnikov, je imenovana glavnica zelo majhna in dokaz, da tisti, ki imajo tako ogromne dohodke, mnogo premalo store za stradajoči narod, ki jih redi s svojimi žulji. Poglejmo si za danes samo dohodke posameznih škofov. Mesečnik, ki ga izdaje osredna statistična komisija, naznanja, koliko čistega dohodka imajo avstrijski škofje na leto. Najbolje se godi olomuškemu, ki ima 575.668 K čistega dohodka; najsiromašnejši je kotorski z 11.604 K na leto. Nadškof v Pragi ima 501.688 K, na Dunaju 308.506, v Vratislavi 284.558, v Levovu 136.124, v Ljubljani 82.114, v Przemyslu 80.910, v Sekavi 74.520, v Trentu 74.044, v Krakovu 68.660, v Brnu 69.540, v Celovcu 65.644, v Lincu 64.646, v Kraljevem Gracu 60.345, v Briksenu 58.632, v Litomjericah 43.644, v Mariboru 41.802, v Solnogradu 42.000, v Sv. Hipolitu 30.000, v Zadru 29.020, v Trstu 26.260, v Gorici 25.296 (?), v Budjovciah 25.200, v Šibeniku 24.550, na Krku 22.190, v Pulju 22.820, na Visu 21.804, v Dubrovniku 16.772, v Kotoru 11.604 kron. G. Koblar, ali želite še kaj s „številkami oprti dokazov“?

Poslano. Z novim šolskim letom mi je dati enajstletno hčerko v mestne šole v nadaljno izobrazbo. Radi stanovanja in hrane bi rad stopil s kakim gospodom tovarišem iz Ljubljane v dogovor.

Mogoče, da ima kateri 5 do 8-letnega otroka, kojega želi iz zdravstvenih ozirav dati za eno ali par let na deželo, kjer bi pohajal enorazredno ljudsko šolo. V tem slučaju bi kaj lahko zamenjala. Umevno je, da bi jaz doplačeval.

Ali pa nemara vé kdo izmed gospodov tovarišev za kako rodbino v Ljubljani izven učiteljskega stanu, ki bi želela take zamenjave?

Ker je Zg. Tuhinj na pobočju kamniških planin, ni mi treba posebe poudarjati, kako ugoden in krepilen je zrak tukaj za slabotne mestne otroke!

Morebitne pismene ponudbe prosim do konca meseca mal. srpana t. l.

Zg. Tuhinj, pošta Laze nad Kamnikom.

Srečko Malenšek,
učitelj.

Tajna kvalifikacija. V X. okraju na Dunaju je kupil nek učitelj dne 11. mal. travna t. l. pri nekem kramarju klobaso. In glej čuda: klobasa je bila zavita v „tajni kvalifikacijski tabeli“. Iznenađeni učitelj povpraša kramarja, kako je prišla ta „sveta“ stvar v njegove roke, a isti mu pove, da ima še 40 kg (reci štirideset) takega „šmir“ papirja v zalogi, katerega je kupil od okraj. šol. sveta. Zahteval je za kg 9 kr. Ker se je pa zdelo temu učitelju preveč dati 3-60 gld. za te kvalifikacije, je kupil le 9 kg onega papirja. Ko so pa ostali učitelji zvedli za to sijajno kupčijo, so se skoraj stegli za papir in pokupili so ga po 3 do 4 kg. Obč. svetnik, ravnatelj Pollak ga pa je kupil kar 15 kg. Tabele so bile vse postavno izpolnjene, so nosile uradni pečat in podpis c. kr. okraj. šol. nadzornika dr. Widenhoferja. Ta bo pa delal oči! Kako je že dež. šol. svet gorenjeavstrijski rešil prošnjo dež. učiteljskega društva radi tajne kvalifikacije? „... so

kann . . . derzeit nicht eingegangen — wohl aber eingewickelt — werden . . .“

Nekaj sličnega se je pripetilo nekje na Štajerskem — kraj ni poglobitna svar. Tam morajo konferenčne referate vsi izdelovati, in sicer pismeno in te oddati koncem konferencije nalašč za to voljenemu odseku v popravo. Pa „pod solncem ni nič tako skrito, da bi ne bilo očito“ pravi pregovor. Nek tovariš iz onega okraja kupi pri nekem takem kramarju nekaj malega za „pod zob“, in glej čuda! Kupljena delikatesa je bila zavita v prejšnjem letu izdelanem referatu. To so res prekrasne razmere pri avstrijskem šolstvu! Bog ve, kam potujejo naše kvalifikacijske tabele?

Duševna kultura na Kavkazu.

Po raznih virih in lastnem opazovanju sestavil Ljudevit Stiasny.

(Dalje.)

Armenci se pečajo pač tudi s poljedelstvom, toda največ so trgovci. Kakor pa je simpatičen Armenec poljedelec, tako nesimpatičen je Armenec — trgovec. Trgovina vniči v njem vse dobre lastnosti in on postane, ker je zelo lakomen, mnogokrat v pravem pomenu besede oderuh. Zato je pa tudi nadarjeni, po dobičku hrepeneči, previdni in spretni Armenec izmed vseh kavkaških narodov Rusom najmanj simpatičen.

Od leta do leta se zmanjšujejo posestva dobrosrčnih in lahkomišelnih Gruzincev, in Armenci se vedno bolj vrvivajo v prejšnjo posest gruzinskega carstva. Pač si prizadevajo Gruzinci, da bi se izvili iz rok Armencev, a največ brez uspeha. Pripoznati pa se mora, da pridobiva pridni in inteligentni armenski narod vedno več tal le v škodo lenih, vsej kulturi sovražnih elementov tujih narodov ter da je bila med njimi šola in umetnost vedno na visoki stopnji. Pri njih dobimo že davno bogato naučno literaturo, katere se poslužujejo radi inteligentnejši zapadno-evropski orientanci.

Najvažnejši učni zavod je pač Lazarjev zavod v Moskvi, katerega so ustanovili l. 1815. V tem zavodu so pripravljali mlade Armence za vstop na vseučilišča ter obenem vzgojevali tolmače in gojili orientalske jezike. Goji se tu namreč armenski, arabski, perzijski in turški, razen tega pa tudi ruski, francoski in nemški jezik. Ta zavod slovi še dandanes.

Za vzgojo otrok skrbe Armenci kaj dobro, in njih šole so vzorne. Razen tega se velik del armenske mladine uči v višjih šolah Rusije in zahodne Evrope. Sploh je nagon za izobrazbo med Armenci večji, kakor bi si ga mislili pri prebivalcih v teh pokrajinah, in Armenci zavzemajo v Mali Aziji pač najvišjo stopnjo izobrazbe.

Omenil sem že, da imajo na Kavkazu 209 začetnih verskih šol, razen tega pa so ustanovili tudi še mnogo drugih nadaljevalnih zasebnih zavodov. A tudi v srednje in nadaljevalne šole, ki so pod nadzorstvom ruske vlade, zahaja mnogo armenske mladine. Tako dobimo v moških in ženskih gimnazijah, v realkah, obrtnih in v meščanskih šolah skoro četrtino Armencev, dasiravno je teh na Kavkazu le dobra desetina vsega prebivalstva.

Tudi več časopisov izdajajo Armenci v novo-armenskem jeziku. Tako izhaja v Tiflisu že mnogo let glasilo armenskih učiteljev „Varašan“ (šola), a za mladino izdajajo „Aigppjur“ (studeneč).

Za Armenci so najštevilnejši narod v Tiflisu Gruzinci, Georgijci ali Kartvelci, kakor se sami imenujejo. Plemenito misleči, preprosti, patriarhalni in brezskrbni

Gruzinec je Rusu simpatičen in podoben. Gruzinci sodijo h kartvelski (iberični) skupini pravih kavkaških narodov ter nimajo nobene genetične zveze z indoevropskim ali uralobaltijskim jezikom. Delijo se na več rodov, a vseh skupaj je 1.200.000. Nekdaj so bili izmed vseh kavkaških narodov najjemenitnejši, saj so Gruzinci zelo hrabri, in njih zgodovina je neizmerno bogata junaštev in redkega požrtovanja za vero in svobodo. Pač se je vsled večnih bojev razširila anarhija, a Gruzinci so vendar obdržali še viteške čednosti in niso nikdar izgubili svojega moštva.

Ko je Aleksander I. si pridobil Gruzijo l. 1801, je bilo vsled domačih vojsk in tujih napadov mnogo mest in vasi v razvalinah in ljudstvo na pol razdivjano. Mislilo je le na krvave boje. O obrtu ni bilo govora, a tudi poljedelstvo je bilo popolnoma zanemarjeno. Nekdaj cve-toče šole pa so bile podrte in pozabili so literaturo popolnoma.

V vaseh so živeli plemiči, ki so odirali kmete, zakaj srednjeveški fevdalizem je zelo cvetel. Plemiči so izgubili pod rusko vlado vendar svoje predpravice ter so skoraj popolnoma obubožali, ker so prav lahkomišljeno živeli. Le težko se je vzdramilo plemstvo iz tega spanja in letargije, a mnogi le zaradi tega, ker so morali, saj so mnogi veseljačili tako dolgo, da so vse zapravili. Mnogi višjega in nižjega plemstva so postali literatje, profesorji ali učitelji, uradniki, častniki, da, celo obrtniki. Zapustili so deželo ter se podali v mesto. Sicer pa tu sedaj ni nikjer razločka med stanovi, zakaj zasluga in omika velja več ko prazen naslov, in kdor se ponosnega kaže na svoje plemstvo, ta si je pridobil to oholost gotovo le v Evropi.

(Dalje.)

Jubilejska samopomoč.

Ti-le p. i. udje so še na dolgu, in sicer: B. K. na B. 4 K; B. F. v R.-B 4 K; B. S. pri Sv. T. 4 K; Č. J. v G. pri R. 2 K; D. B. v B. 2 K; D. A. v B. 2 K; G. T. v P. 4 K; G. J. v Št. 4 K; H. J. v P. 4 K; J. J. v K. 4 K; J. F. v D. 4 K; K. J. v K. 4 K; K. J. v N. 4 K; K. F. v Š. L. 8-30 K; L. M. pri Sv. A. 4 K; N. M. J. v M. 2 K; N. E. v M. 2 K; P. A. v G. 2 K; P. K. v S. 2 K; P. F. pri Sv. M. 4 K; S. A. v B. 2 K; S. C. v B. 2 K; Š. L. v T. 2 K; Sch. A. v G. 4 K; S. J. pri Sv. A. 4 K; T. A. v St. J. 4 K; Ž. J. pri Sv. M. 2 K; Ž. M. pri Sv. M. 2 K; Z. V. v B. 4 K; Z. F. v R. 2 K; Ž. A. v S. 2 K. — Kdor se iz tega ne spozna, naj pogleda številko sprejemnega lista v predzadnji številki. — Občni zbor „Jubilejske samopomoči“ bo ob času zborovanja „Zaveze“ v Mariboru.

Jakob Dimnik,
t. č. predsednik in blagajnik.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Kranjsko.

Na štirirazredni deški ljudski šoli v Trziču se razpisuje služba učitelja z zakonitimi prejemki in primernim postranskim zaslužkom na obrtni nadaljevalnici v stalno ali začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predpisanim potom do 20. mal. srpana vlagajo tu-sem.

C. kr. okr. šolski svet v Kranju, dne 18. rožnika 1900.

Na enorazrednici v Žabnici pri Škofji Loki se razpisuje služba učitelja-voditelja z zakonitimi prejemki in prostim stanovanjem v stalno, oziroma začasno nameščenje.

Prosilci naj svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potom do 20. mal. srpana tu-sem vlagajo.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranju, dne 18. rožnika 1900.

Na enorazrednici v Olševku se razpisuje služba učitelja-voditelja z zakonitimi prejemki in prostim stanovanjem v stalno, oziroma začasno nameščenje.

Prosilci naj svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potom do 20. mal. srpana tu-sem vlagajo.

C. kr. okr. šolski svet v Kranju, dne 18. rožnika 1900.

V krškem okraju se razpisujejo v stalno ali začasno nameščenje sledeče učiteljske službe:

1.) Služba učitelja-voditelja na enorazrednici v Velikem trnu. Postavni dohodki, 60 K funkcijske doklade in prosto stanovanje.

2.) Služba učitelja-voditelja na enorazrednici v Svibnem. Postavna plača, 60 K opravilne doklade in 200 K stanarine.

3.) Druga učiteljska služba na dvorazrednici na Trebelnem 800 K plače. Ta služba se bode oddala začasno.

Pravilno opremljene prošnje za eno teh služeb je vlagati predpisanim potom do dne 20. mal. srpana 1900 tu-sem.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 16. rožnika 1900.

Št. 269

Štajersko.

o. šol. sv. V ljutomerskem političnem okraju so stalno, oziroma provizorično namestiti s 1. listopadom učiteljske službe na sledečih šolah:

V gornjeradgonskem šolskem okraju:

1. pri sv. Jurju ob Šavnici, III. pl. red. dve učiteljski službi.

2. pri sv. Petru, II. pl. red. ena učiteljska in

3. v Ščavniški dolini, III. pl. red. nadučiteljska.

Obeh deželnih jezikov zmožni prosilci naj vložijo svoje prošnje, katere je opremiti z domovnico, z izpričevalom zrelostnega izpita in učne usposobljenosti do 20. mal. srpana 1900. pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru, dne 12. rožnika 1900.

Predsednik: *Supančich* m. p.

Listnica upravnštva:

Dragi tovariši! Ne vem kaj bo . . naročnine od nikoder ni! Čas hiti, in „Tovariš“ ima izhajati ob določenem roku . . zato pa tudi stroški vedno rastejo. Ne množe se pa v tem razmerju tudi dohodki.

Osobito letos so stroški do sedaj skoro za tretjino večji, kot so bili lanskega leta do istega časa, ker je naš list izhajal v jako pomnoženem natisu.

Vrhutega pa je plačevati „Slov. uč. društvu“ dve tretjini vseh, na račun stare naročnine vplačanih zneskov, tako da ostaja za „Tovariša“ le majhen znesek.

Radi tega pa je nujna potreba, da storite vsi — kar Vam je itak dolžnost: Dopoljite že skoro svoje zaostanke, da si Vaš „Tovariš“ odahne! Mnogi so se pismenemu vabilu res odzvali ter so plačali svoje dolgove. Velika večina se pa zato še ne zmeni — in tem se mora sedaj list ustaviti, ki pa se zato naj ne jezé!

Prijateljsko Vas pozdravlja

„Tovarišev“ blagajnik.

Na Barju, o Kresu 1900.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrta leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/3 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jožef Pance. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska Miličeva tiskarnica v Ljubljani.